

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Quod substantia ipsa Angeli sit in loco, nec tamen sit in omni loco. memb.
2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

lum dicuntur definitiue esse in loco, quæ cum ita sint in tanto, vel tanto finito loco, vt non in maiori, cum eo tamen non commensurantur, sed sunt tota in toto, & tota in qualibet parte. Cum enim nomen diuini, iuxta propriam illius significationem, etiam priori membro diuidenti conueniat: eod quod illa, quæ commensurantur cum loco, extra illum non existant, eoque desinantur: ob nominum tamen penuriam, ad eorum differentiam, accommodatur etiam peculiariter ad significandum posterius membrum diuidens. Atque hæc est frequentior vsurpatio, qua sumitur vocabulum illud esse in loco definitiue. Priori modo sunt in loco sola corpora, nec tamen omnia, comparatione cuiusque loci, in quo sunt: quippe cum corpus Christi comparatione eius spacij, quod species sacramentales occupant, non sit per commensurationem, sed sit totum in toto eo spacio, & totum in quolibet illius puncto. Posteriori vero sunt in loco substantiæ spirituales, & ratione earum ea, quæ in eis sunt vt in subiecto, atque etiam corpus Christi comparatione spacij quod species sacramentales occupant.

Mundi vniuersitas, seu sphaera, cuiusma quomodo sit in loco.

Esse in loco per commensurationem subdiuidi potest; in esse in loco circumscriptiue, & sine circumscriptiue. Hoc posteriori modo sunt in loco vniuersum integrum, seu vltima sphaera. Licet enim commensurentur cum spacio, quod occupant, non tamen circumscribuntur loco: eod quod à nullo corpore ambiuntur, eaque de causa non sint in loco pro superficie corporis continentis. Priori vero modo sunt in loco reliqua corpora. Notarim tamen, quod cum ea, quæ vndique terminis eius spacij, in quo toto & singulis illius partibus sunt tota, definiuntur, quodammodo eisdem terminis circumscribantur & includantur, interdum sancti de iis, quæ presertim sunt in loco definitiue, vt de Angelis consueuerunt dicere, ea circumscribi loco. Vnde Damascenus lib. i. fidei orthodoxæ cap. 17. de Angelo ait: *Non dicitur esse nusquam, sed alicubi intelligibiliter* (hoc est, non in loco reali, sed qui intellectu percipitur) *circumscribi.* Et infra: *Sola diuinitas nulla comprehensione contenta: Angelus enim & seculo circumscribitur (inceptum enim esse) & intelligibili loco, ut diximus.*

MEMBRVM II

Quod substantia ipsa Angeli sit in loco, nec tamen sit in omni loco.

VIT quorundam opinio, vt Durandus in 1. dist. 37. parte 2. quæst. 1. refert, asserentium Angeli substantiã non esse in loco, sed dumtaxat illius operationem transeuntem: neque ratione illius substantiam Angeli dici esse in loco, nisi eo modo, quo causa immediata dicitur esse quodammodo in suo effectu, & mouens in moto.

Opinio asserentium angelis substantiam non esse in loco, sed solam ipsius operationem transeuntem. Aliorum sententia, qui nec illo quidem modo, angelos in loco esse dixerunt.

Non defuerunt quidam alij, vt D. Thomas eadem d. q. 3. art. 1. refert, qui affirmauerint, substantias separatas nullo modo esse in loco: eod quod arbitrati fuerint, nullam operationem transeuntem ab eis emanare, sed solùm esse in eis operationes immanentes. Ducti etiam videntur ad hoc asserendum ex illis verbis Aristotelis 1. de celo ca. 9. textu 100. *Quapropter neque quæ illic sunt (extra cælum videlicet) nata sunt in loco esse, neque tempus ipsa facit sentire, neque vlla transmutatio vilius eorum est, quæ super extrema sunt latrone, sed inalterabilia & impassibilia, optimam habentia vitam, & per se sufficientissi-*

mam perseverant toto æuo.

Prima sententia non satis concinit cum Scripturis sacris. Posterior vero est error cum fide Catholica pugnant. Ex illo enim Apocal. 12. *Draco pugnat. & Angeli eius, & non valuerunt, nec locum inuentus est eorum amplius in celo, & ex multis aliis, quæ statim aduersus Durandi sententiam allegabimus, constat apertè Angelos esse in loco.* Præterea ex eisdem Scripturis constat, angelos multis apparuisse, multaque exterius fuisse operatos, & demones multorum corpora intrasse, indè que à Christo Domino, & sanctis Apostolis fuisse expulsos: ergo error est asserere eos nihil exterius agere, eaque ratione non esse in loco. Item error est negare animas sanctorum Patrum fuisse in limbo, & esse modò, non eas tantùm, sed alias etiam multas in celo: cum ergo eadem sit ratio de Angelis beatis, dicendum est, eos esse in loco. Vnde articulus quidam Parisiensis, *Quod substantia, inquit, separata nusquam sint secundam substantiam, error, si intelligatur quod substantia non sit in loco.* Hac in re consentiunt nobis cum Philosophis. Aristoteles namque 1. de celo cap. 3. textu 22. *Vniuersi, inquit, qui Deos esse putant, tam Græci quam barbari, ipsum supremum locum Diis tribuunt.* Et 4. Physicorum ca. 1. textu 1. *Omnes, inquit, quæ sunt, alicubi esse existimant: quod verò non est, nusquam est.* Ex quibus constat, hæc duo, est, & alicubi est, reciprocari apud Aristotelem. Tullius præterea libr. 1. Tusculanarum quæstionum: *Si ergo, inquit, apud inferos miseri non sunt, nec sunt quidem apud inferos vlli, ubi sunt ergo ij, quos miseros dicis? aut quem locum incolunt? si enim sunt, nusquam esse non possunt.* Quando ergo Aristoteles 1. de celo textu 100. dixit: *Substantias separatas non esse aptas esse in loco: intellexit, circumscriptiue, seu per commensurationem cum loco: non verò eas nullibi, hoc est, in nulla parte spacij veri, aut imaginarij existere.* Quin potius ex illo testimonio Aristotelis colligitur contrarium: cum dicat ita eas esse ibi, vt non alibi. Eodem modo intelligendum est Boëtius dum in libro, an omne quod est, bonum sit, ait: *Communem animi conceptionem esse apud sapientes, incorporalia in loco non esse: circumscriptiue videlicet, aut per commensurationem cum loco: secus autem definitiue, aut sine vlla mensura ac definitione, quo pacto solus Deus est in loco.* Eodem modo sumit Augustinus esse in loco, dum lib. 83. quæstionum q. 20. ait, *Deus non alicubi est: quod enim alicubi est, continetur loco: quod continetur loco corpus est: Deus autem non est corpus.* Neque enim negat, Deum, quoad suam substantiam, præsentem esse omni loco, cum inferius subiungat: *Locus tamen Dei abusu dicitur templum Dei: non quod eo continentur, sed quod ei presens sit.* Et 7. de Ciuit. Dei ca. 30. etiam dicat, *Deus vbiq; totus nullis inclusus locis.* Eodem modo sumit esse in loco 8. super Genesim ad litteram cap. 20. & sequentibus, ac aliàs sæpe, dum affirmat corporales quidè creaturas moueri à Deo per tempora & loca, spirituales verò per tempora, non verò per loca. Vnde cap. 2. de anima rationali ait: *Cui non facile occurrat, quod per locum non moueatur, quæ per loci spatia non distenditur: quidquid autem per loci spatia distenditur, corpus est, ac per hoc consequens est, an anima per locum moueri non poterit (commensurando videlicet se locis quæ pertransit) si corpus non esse creditur.* Consonat his omnibus Damascenus 2. libr. fidei Orthodoxæ capite tertio, dum de angelis ait: *Cum mentes sint, in intellectualibus locis sunt (hoc est, qui mente percipiuntur) non corporali modo circumscripti: Non enim corporaliter secundum naturam figurantur, neque irra sunt in illis magnitudinis interualle* (id est,

Præterea...

(id est,

(id est, trina dimensio) sed intellectiualiter adsunt, & operantur ubiqueque in suis fuerint, & non possunt secundum idem, sicut, & illic esse, & operari.

Durandi opinio asserit angelum non esse in loco per suam operationem transmissam.

Durandus loco citato in primis asserit, Angelum non esse in loco per suam operationem. Tum quia prius est Angelum praesentem esse loco, quam in eo quiddam efficere: eo quod praesentia, conjunctioneque cum loco, sit conditio praerequisita ad agendum in eo immediate inmediate supposito, vt Aristoteles 7. Physicorum, & 1. de generatione asserit, luménque ipsum naturae docet. Tum etiam quia quemadmodum, si à substantia corporea diuina potentia separatur quantitas, & collocetur in alio subiecto, quantitas illa non potest esse ratio existendi in loco substantiae illi, à qua separata est: ita cum operatio Angeli transiens non sit in Angelo tamquam in subiecto, sed in re corporea, in quam Angelus agit, non potest esse ratio, cur Angelus existat in loco.

Vult etiam angelum esse in loco per praesentiam ordinis, & esse ubique.

Deinde verò inclinatur, & cum formidine asserit, Angelum esse in loco per praesentiam ordinis suae substantiae ad locum absque vilo situ in eo. Appellatur autem praesentiam ordinis habitudinem, quam Angelus ex eo habet ad locum, quod possit agere in eo immediate inmediate supposito. Quare, inquit, cum Angelus possit indifferenter agere immediate ubiqueque sit, ut sit ubique, imò, inquit, si essent plures mundi, esset ubique in illis omnibus: eo quod indifferenter possit agere immediate in singulis illorum partibus. Subiungit verò, longè aliter esse Deum ubique, quam sit Angelus: quippe cum Deus sit ubique replendo, & conferuando omnia loca, eaque, quae in eis sunt: Angelus verò minimè, sed per praesentiam ordinis tantum, ita scilicet, vt licet possit agere immediate in quacumque partem vniuersi, eaque de causa sit in omnibus simul per praesentiam suae substantiae: comparatione cuiusque earum, non tamen possit agere in omnibus, nec in multis simul, sed successiue; nec in qualibet earum, quemcumque effectum producere, sed certos & determinatos. Haec dilucidiora reddentur dicendis membro sequenti.

Angeli non esse ubique ostenditur.

Sententia haec, quatenus asserit Angelum esse ubique per praesentiam suae substantiae, singularis est, & parum tuta in fide: iuxta eamque dicendum esset, Angelum non esse simpliciter definitiue in loco. Potest verò impugnari sequentibus Scripturae sacrae testimoniis: Apocal. 12. *Draco pugnabat, & angeli eius, & non valuerunt, nec locus inuentus est eorum amplius in caelo. Et prociectus est draco ille magnus & serpens antiquus, qui vocatur Diabolus & Satan. Et inferius, Va terra, quia descendit diabolus ad vos habens iram magnam. Lucae 10. Videbam Satanam quasi fulgur de caelo cadentem. Tobiae 8. Raphael Angelus apprehendit demonium, & reliquit illud in deserto superioris Aegypti. Iob 1. Circumui, inquit Satan, terram, & perambulauit eam. Ioan. 5. Angelus Domini descendebat secundum tempus in piscinam. Quod si Angelus sit ubique, sanè nec deserere locum, nec alligari alicui certo, & peculiari loco, nec moueri ad locum potest: quae omnia cum testimoniis Scripturae citatis, & cum plerisque aliis pugnant.*

Immensitas sibi Deo conuenit.

Et ubiqueque agere ubiqueque.

Adde, quod immensitas soli Deo tribui solet tamquam quiddam ei proprium, iuxta illud Symboli Athanasij: *Immensus Pater, immensus Filius, &c.* immensitas namque infinitatem essentiae consequitur: si autem Angelus ubique esset, etiam non in tot mundis, quin in pluribus, si Deus eos crearet, esset sanè immensus. Praeterea in Scripturis sanctis, Deo tamquam ipsi proprium, tribuitur esse ubique. Iere.

A 23. *Caelum, & terram ego impleo. Sapientiae 1. Spiritus Domini repleuit orbem terrarum: quae duo testimonia cum habere sensum ostendimus quaestione 8. artic. 1. disputatione 1. Accedunt sanctorum Patrum testimonia. Damascenus enim, vt relinquam testimonia paulò ante & praecedente membro ex illo relata, libro 2. fidei orthodoxae capite 3. de Angelis sic loquitur. *Circumscripsi sunt: cum sunt in caelo, in terra non sunt, & in terram à Deo missi, non remanent in caelo.* Chrysostomus in commentariis Epistolae ad Hebraeos in illa verba capituli primi: *Nonne omnes sunt administratorij spiritus, &c.* Discrimen constituit inter missionem Filij Dei, & Angelorum: quod Filius Dei de loco ad locum non pertransiuit, quando in mundum missus est: Angeli autem loca permittunt. Ambrosius etiam lib. 1. de Spiritu sancto cap. 10. docet Angelos mutare locum. Ex dictis hoc membro constat, Angelum esse in loco definitiue. Cum enim in priori illius parte ostensum sit, eum in loco esse: in posteriori verò non esse ubique: constat sanè eum habere modum definitiui existendi in loco.*

MEMBRVM III.

Diui Thomae, eorumque, qui illum sequuntur, sententia circa modum quo Angelus in loco existit.

D I V S Thomas hoc loco, & aliàs saepe asseruerat, Angelum esse in loco corporeo per applicationem suae virtutis ad locum, quocumque modo ea fiat: id quod hac ratione explicat. Corpus est in loco, quia applicatur loco secundum contactum suae dimensivae quantitatis, ita videlicet, quod quantitas molis, quam habet, est illi ratio, cur sit in loco, applicata tamen per contactum quantitatum corporis ad locum: cum ergo in Angelo non sit quantitas molis, sed virtutis, qua videlicet potest efficienter attingere corpus: sit, inquit D. Thomas, vt Angelus sit in loco corporeo per applicationem suae virtutis ad locum quocumque modo eam faciat, seu, quod idem est, per suam virtutis contactum, quo locum attingit.

D. Tho. sententia.

Conueniunt Caietanus hoc loco, Capreolus in 2. distinctione 2. quaestione 1. & Ferrariensis 3. contra gentes cap. 68. cum Angelus libere applicet suam virtutem actiuam ad locum, in potestateque ipsius sit eam ad nullum locum applicare, eo ipso, quod subtrahat applicationem suae virtutis, fieri vt Angelus in rerum natura existat, & tamen nullibi existat: id quod apertissime docet Diuus Thomas in 1. distinct. 37. quaest. 3. art. 1. ad quartum his verbis: *Non reputo inconueniens, quod Angelus sine loco possit esse, quando nullam operationem circa locum habet, nec est inconueniens, vt nusquam, vel in nullo loco esse dicatur: sicut etiam non est inconueniens, quod nullo colore coloratus esse dicatur.*

Quomodo à Caiet. Capr. & Ferrar. exponatur.

Addit Caiet. hoc loco, si Deus sua omnipotente virtute ab aqua existente in vase separaret quantitatem, eo ipso futurum, vt aqua illa existeret quidem in rerum natura & tamen nullibi existeret: eo quod contactus, inquit, quantitatis sit ratio substantiae corporeae, vt sit in loco: & idcirco, sublata ab ea quantitate, necessarium sit, vt, esto in rerum natura sit, nullibi tamen existat. In eo autem euentu substantia illa denudata à quantitate erit, inquit Caietanus, *indistans negatiue* (id est, non distans) ab omni loco, nimirum quoniam à nullo